

Българистиката по света, филологията у дома – проблеми и перспективи

Bulgarian Studies Abroad, Philology in Bulgaria – Problems and Perspectives

Биляна Тодорова, Бойка Илиева

Югозападен университет „Неофит Рилски“ (България)

Bilyana Todorova, Boyka Ilieva

South-West University (Bulgaria)

На 26 и 27 октомври 2018 г. Филологическият факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“ беше домакин на международната научна конференция „Българистиката по света, филологията у дома“. Съорганизатори на събитието бяха Югозападният университет и Националното издателство за образование и наука „Аз Буки“ към МОН. В мащабния научен форум взеха участие над 90 учени – представители на 24 университета от десет страни, както и на три института към БАН.

Деканът на Филологическия факултет – проф. Панайотова, получи поздравителни адреси по повод събитието от Масариковия университет в Чехия, от университета „Ян Амос Коменски“ в Братислава, от Софийския университет, от Великотърновския университет, от Института за български език към БАН, от Русенския университет и др. Събитието бе открито от проф. д-р Магдалена Панайотова, а поздравление към участниците поднесе проф. д-р Антони Стоилов от името на ректора на университета. Заместник-директорът на Националното издателство „Аз Буки“ и съорганизатор на научната проява Николай Кънчев също поздрави участниците в престижния форум. Пленарни доклади представиха проф. Мария Добрикова от Братиславския университет „Ян Амос Коменски“, която разказа за почти едновековната история на българ-

ристиката в университета, проф. Мадлен Данова от СУ „Св. Климент Охридски“, която обърна внимание на проблемите пред филологията днес, и проф. Раймонд Детрез от Университета в Гент, Белгия, който представи приноса на холандския славист Николас ван Вейк към българистиката и по-специално към старобългаристиката.

В докладите и последващите дискусии бяха засегнати множество въпроси, свързани с проблемите и предизвикателствата, пред които е изправена филологията (и в частност българистиката) у нас и по света. Работата на конференцията беше разделена в няколко секции. В секцията „Преподаването на български език и култура зад граница“ взеха участие голяма част от българистите зад граница, както и много настоящи и бивши лектори в чужбина. Съвременните стожери на българистиката в Масариковия университет в гр. Бърно, Чехия – Елена Крейчова и Павел Крейчи, представиха близо стогодишната история на преподаването на български език, като запознаха аудиторията с учебните програми и поставиха актуални проблеми на обучението. Камен Риков изложи някои теоретически и методологически аспекти на българската проблематика като част от академичното изучаване на историята на балканските литератури в гр. Люблин, Полша. За насоките и проблемите на българистиката в Университета на Македония в гр. Солун говори настоящият лектор там Таня Стоянова. Стилиян Стоянов анализира проблемите на (не) разбирането при преподаването на българска литература в небългарски контекст, въз основа на дългогодишния си опит като лектор в три украински университета. Наблюденията и тревогите от преподавателската си практика по български език, литература и култура в Беларус, Молдова и Румъния сподели Григор Григоров. Спецификите на университетското и училищното преподаване по български език във Варшава разгледа Симеонка Велева. Тя откри важната и отговорна роля на преподавателя като посланик на българската култура в чужбина. Кристияна Симеонова направи обзор на университетските центрове в съвременна Русия, в които присъства българистиката. Татяна Фед представи дейностите по проекта на Нов български университет „Българистика в Московския държавен лингвистичен университет“.

Естествено продължение на представените доклади и важна част от конференцията беше проведената в рання следобед на 26 октомври кръгла маса „Българските лекторати: проблеми и перспективи“, в която взе участие зам.-министърът на образованието и науката г-жа Деница Сачева. Освен че беше водещ на събитието, г-жа Сачева беше и активен участник, който се опита да отговори на множеството въпроси, поставени пред нея както от страна на лекторите и преподавателите в различни чуждестранни университети, така и от преподаватели в неделните училища в чужбина. Зам.-министърът заяви желанието на Министерството на образованието и науката да провежда по-активна политика по отношение на преподаването на български език, литература и

култура в чужбина и представи идеите, залегнали в проектопостановлението на Министерския съвет за осигуряване на преподаватели по български език и литература във висшите училища зад граница.

Останалите секции, фокусирани върху различни проблеми на синхронната и диахронната филология, събраха водещи лингвисти и литературоведи. В панела „Филологията у дома: предизвикателствата днес“, секция „Езикознание“, докладчици бяха Светла Коева, която представи типологията на подчинените изречения към прилагателно в българския език, Йовка Тишева, която се фокусира върху трансформацията на предложни фрази, Димитър Веселинов и Милена Йорданова, които представиха етнофразеологизмите с корен *турк-*, Антони Стоилов, който говори за политическото влияние върху паралелните кодификационни промени в България и Македония през 1945 г., и Красимира Алексова, която представи анкетно проучване за косвените евиденциали и степента им на достоверност.

Въпроси от областта на съвременното езикознание засегнаха в представянията си Марина Джонова, която говори за причастнострадателните форми със спомагателен глагол *бива* в българския език, Елена Николова, която постави въпроса за видовете сказуеми в съвременния български език, и Красимира Хаджиева, чиято тема бяха дателните личноименни клитики в ролята им на външни посесори в българския език.

Много интересна беше дискусиата и в секцията „Българският език в мултикултурна среда – политики, парадигми, методики“, където Ана Кочева представи чертите на днешния език на австрийските българи, Катя Исса синтезира своите наблюдения върху езиковите процеси, протичащи при емигрантите в Австрия и Австралия, а Лучия Антонова-Василева говори за перспективите и проблемите, свързани със запазването на българските говори в Косово. Теорията за ключовите компетентности и мястото им в процеса на родно- и чуждоезиковото обучение беше предмет на доклада на Мая Падешка, а Надежда Сталянова и Елена Крейчова представиха своите идеи за преподаване на български език като чужд на напреднали. В последния доклад от секцията Биляна Тодорова и София Мицова споделиха данни от анкетно проучване, което разкрива защо полските студенти изучават български език и с какви трудности обичайно се срещат.

Докладите, посветени на историческата лингвистика, се фокусираха върху различни проблеми, свързани преди всичко с епохата на Възраждането. Най-назад във времето ни върна Петко Петков, който говори за текстовете на св. Василий Велики в славянската традиция. В същата секция Велислава Стойкова представи търговската лексика в „Писменик“ на Хр. Павлович, а Любка Ненова сподели наблюденията си върху едно издание на Митарствата от възрожденската епоха. Двата доклада, представени в друга секция, но свързани с подобна проблематика, бяха на Соня Христова, която разказа за

руско-английските джендерни особености в речевия етикет през XIX в., и на Лъчезар Перчеклийски, който говори за мястото на старобългарското съчинение „За буквите“ от Черноризец Храбър в руските старопечатни буквари. Андрей Бобев представи бележки и допълнения към описа на славянските извори за св. Седмочисленици.

Друг акцент в работата на езиковедските секции на конференцията беше представянето на постиженията на българската лингвистика и на нейни бележити представители. В доклада на Димитрина Лесневска беше представена дейността на международните симпозиуми под егидата на МАПРЯЛ. В своето представяне Магдалена Абаджиева разказа за делото на свещеника католик Петър Ковачев Царски, а Наделина Ивова – на книжовника от Пиринска Македония Христо Поп Стоилов. Приносът на Кира Пехливанова за развитието на българската русистика беше представен от Светослав Арсениев, а за ролята на големия лингвист Георги Герджиков за детайлното разработване и успешното прилагане на теорията на граматическите опозиции разказа Илиана Гаравалова.

В рамките на литературоведските секции бяха представени интересни и разнопосочни изследвания от различни области на литературознанието. Докладът на Магдалена Костова-Панайотова проблематизира наболелия въпрос за кризата при хуманитарните науки в национален и глобален мащаб. Тя анализира причините за отлива от хуманитарното знание – от „намаляващата имплицитна цивилизационна ценност“ до чисто икономическите съображения. Силвия Георгиева проследи живота и делото на най-елитните български учени, положили началото на класическата филология и допринесли за развитието ѝ у нас. Николай Аретов проблематизира темата за българската литература, създадена „извън своята етническа и езикова област“, при това нерядко и на други езици. Три доклада бяха посветени на различни аспекти от руската литература. Павел Филипов и Дмитро Гергинов насочиха вниманието на присъстващите към високите литературни постижения на руския XIX в. в сложния контекст на политическа несвобода. Докладът на Бойко Ламбовски се фокусира върху присъствието на фаталната муза Марина Басманова в лириката на Йосиф Бродски. Върху темата за малкия човек в творчеството на Сергей Довлатов беше интерпретацията на Милена Димова. Яна Чанкова се фокусира върху идеята за моста като преход и като връзка в произведението от исландската и английската литература. Тя представи различни аспекти на тази идея – между света на хората и този на боговете, скандинавските и германските племенни групи, нордическата митология и християнската религия, безкнижовността и писменото слово, както и между различни етапи от развитието на исландския и английския език. Свои наблюдения и анализи по въпроса за присъствието и употребата на алкохола в българската литература изложи Цветан Ракъовски. В съвместния си доклад Бойка Илиева и Петрана

Стойкова предложиха литературни и социологически аспекти при изследването на рецептивните нагласи на студенти филолози спрямо българска и чужда художествена литература.

В контекста на съвременните перспективи на филологията Величко Панайотов представи различни онлайн форми в обучението по словашки език в Софийския университет. Маргарет Димитрова запозна аудиторията с три интернет платформи, съдържащи набор от документи за езика и книжовността на българите от XVIII–XIX в.

Няколко доклада бяха посветени на емблематични личности във филологията. Максим Стаменов представи три различни чужди гледни точки към България и българите в писмените сведения на Махиел Кийл, Йован Цвийч и Фернан Бродел. Милена Беновска откри богатия и ценен принос на Петър Динев за филологическата фолклористика в България.

Качеството на изнесените доклади от български и чуждестранни участници превърнаха конференцията в едно от значимите филологически събития в края на 2018 г. Съвместната работа на Югозападния университет със Софийския университет и Българската академия на науките се превърна в гарант за високото ниво на академичния форум.

Гл. ас. д-р Биляна Тодорова

Югозападен университет „Неофит Рилски“

Адрес: ул. Иван Михайлов № 66, 2700 Благоевград, България

✉ b_stoianova@hotmail.com

Гл. ас. д-р Бойка Илиева

Югозападен университет „Неофит Рилски“

Адрес: ул. Иван Михайлов № 66, 2700 Благоевград, България

✉ boyka@abv.bg

Assist. Prof. Bilyana Todorova, PhD

South-West University

Address: 66, Ivan Mihaylov Str., 2700 Blagoevgrad, Bulgaria

✉ b_stoianova@hotmail.com

Assist. Prof. Boyka Ilieva, PhD

South-West University

Address: 66, Ivan Mihaylov Str., 2700 Blagoevgrad, Bulgaria

✉ boyka@abv.bg